

УДК 330.131.7:658.018 (045)

*Галина Кучерук, д. е. н., доцент
(завідувач кафедри «Логістика»,
Державний економіко-технологічний університет транспорту)*

ЛОГІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті наведено аналіз основних проблем та перспектив розвитку діяльності транспортних підприємств щодо забезпечення економічної безпеки шляхом використання логістичного сервісу. Визначено, що основною проблемою у забезпеченні економічної безпеки транспортних підприємств є надійність їх взаємодії в процесі економічної діяльності з постачальниками, посередниками, споживачами та іншими контрагентами. Важливою ознакою надійності взаємин підприємства з його контрагентами виступає мінімізація ризикованих операцій при наданні транспортних послуг на основі оцінки якості управління вантажо- та пасажиропотоками, надійності постачальників палива та матеріалів, платоспроможності споживачів та надійності інформації. Запропоновані методи оцінки надійності та напрями організації логістичного забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств. Ефективність логістичних рішень в управлінні економічною безпекою досягається за рахунок системного управління та постійного моніторингу за появою непередбачених змін в умовах взаємодії із підприємством. Найважливішими напрямками логістичного забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства є системна інтеграція і структурна оптимізація всіх елементів транспортної логістичної системи.

Ключові слова: логістичний сервіс, економічна безпека, транспортні підприємства, логістичне забезпечення економічної безпеки, надійність взаємодії.

*Галина Кучерук, д. э. н., доцент
(заведующий кафедрой «Логистика»,
Государственный экономико-технологический университет транспорта)*

ЛОГИСТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ТРАНСПОРТНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье проведен анализ основных проблем и перспектив развития деятельности транспортных предприятий по обеспечению экономической безопасности на основе использования логистического сервиса. Определено, что основной проблемой в обеспечении экономической безопасности транспортных предприятий является надежность их взаимодействия в процессе экономической деятельности с поставщиками, посредниками, потребителями и другими контрагентами.

© Кучерук Г. Ю., 2015

ми. Важним признаком надежности взаимоотношений предприятия с его контрагентами выступает минимизация рискованных операций при предоставлении транспортных услуг на основе оценки качества управления грузо- и пассажиропо-тока, надежности поставщиков топлива и материалов, платежеспособности потребителей и надежности информации. Предложены методы оценки надёжности и направления организации логистического обеспечения экономической безопасности транспортных предприятий. Эффективность логистических решений в управлении экономической безопасности достигается за счет системно-го управления и постоянного мониторинга за появлением непредвиденных изменений в условиях взаимодействия с предприятием. Важнейшими направлениями логистического обеспечения экономической безопасности транспортного предприятия является системная интеграция и структурная оптимизация всех элементов транспортной логистической системы.

Ключевые слова: логистический сервис, экономическая безопасность, транспортные предприятия, логистическое обеспечение экономической безопасности, надежность взаимодействия.

*Halyna Kucheruk PhD, Docent
(Head of Chair «Logistics», State Economy and Technology University of Transport)*

LOGISTICAL SUPPORT TO ECONOMIC SECURITY OF TRANSPORT COMPANY

The article summarizes the main problems and prospects of development of transport companies activities to ensure economic security through the use of logistics services. The author determines that a major problem in ensuring economic security of transport enterprises is the reliability of their interaction in the process of economic activities with suppliers, intermediaries, customers and other counterparties. An important feature of the reliability in the relationship of the enterprise with its counterparties serves to minimize the risk of operations in the provision of transport services on the basis of assessment of the quality management of freight and passenger traffic, reliability, fuel suppliers and materials, consumer solvency and reliability of information. The author proposes a method of evaluating the reliability and direction of the organization of the logistics for ensuring economic security of transport companies. The effectiveness of logistics solutions in the management of economic security is achieved through the systematic management and continuous monitoring for the occurrence of unanticipated changes in the conditions of interaction with the company. The most important areas of economic security logistics transport company are the system integration and the structural optimization of all elements of the transport logistics system.

Keywords: logistics services, economic security, transport companies, logistics economic security, reliability and interoperability.

Постановка проблеми. Економічна безпека в діяльності транспортних підприємств виступає в ринкових умовах на перший план в низці питань, що формують системний погляд на життя держави і суспільства. Разом з економічною свободою

транспортні підприємства, діючи в умовах ризику, отримали і проблеми організації та управління системою забезпечення безпеки.

Виявлення і використання нових сучасних інструментів забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств набуває великого значення у зв'язку з процесами глобалізації, майбутнім вступом України до ЄС і інтеграційними процесами у сфері виробництва і розподілу, в результаті чого зростає кількість зацікавлених сторін і, відповідно зростає рівень економічних ризиків.

Таким чином, актуальність дослідження визначається значенням логістичного сервісу як фактора мінімізації та управління ризиками з метою забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні проблеми економічної безпеки, що включають в себе питання управління ризиками та забезпечення економічної безпеки господарюючих суб'єктів, знайшли відображення в роботах О. Ареф'євої, Г. Астапової, А. Берла, А. Берсуцького, М. Белопольського, О. Бондаренко, К. Гелбрейта, М. Дженсена, А. Землянкіна, С. Демінського, В. Панкова, С. Шкарлета, М. Чумаченка, С. Ареф'єва, Ю. Герасимчука, В. Мізюка, А. Штангрета та інших. У зарубіжній економічній літературі аналіз питань, пов'язаних з економічною безпекою, представлений у працях Н. Боттоми, Х. Кейта, У. Кінга, Д. Клеланда, Дж. Мінза, М. Пітера, Г. Ханта, А. Хоскінга.

Проблеми логістичного забезпечення, супроводжуючого рух матеріального потоку, в науково-практичній літературі розроблені такими авторами, як В. П. Алфер'єв, Г. Л. Багієв, Н. В. Войтоловський, А. М. Гаджинський, О. А. Горбашко, М. П. Гордон, І. О. Єловий, В. С. Лукінський, Л. Б. Міротін, В. М. Мішін, В. В. Окрепілов, Б. К. Плоткін, А. М. Родніков, В. І. Сергєєв, А. І. Семененко, А. О. Смахов, В. Н. Спіцнадель, И. Е. Ташбаєв, В. В. Щербаков й ін. Проблемам надійності контрагентів підприємства присвячені роботи таких науковців, як І. Луценко, О. Карпенко, Л. Лігоненко, Н. Пагуніна, В. Лапідуса. Проте більшість із них базується на підходах обґрунтування вибору лише постачальників, нехтуючи при цьому іншими стейкхолдерами перевізного процесу.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Дослідження специфіки логістичного забезпечення, супроводжуючого транспортні послуги, а також його впливу на рівень економічної безпеки транспортного підприємства є маловивченою проблемою, як в практичному, так і в теоретичному плані.

Мета статті. Провести аналіз основних проблем та перспектив розвитку діяльності транспортних підприємств щодо забезпечення економічної безпеки шляхом використання логістичного сервісу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми теорії і практики логістичного сервісу, супроводжуючого транспортні послуги базуються на підході до транспортного підприємства як до елемента логістичної системи та особливостях управління наскрізним фінансовим та інформаційним потоками в ньому. Це вимагає розробки поетапного формування системи логістичного забезпечення транспортного підприємства, аналізу персоналу як суб'єкта логістичного сервісу з урахуванням мотивації персоналу та досліджень впливу логістичного сервісу на стан економічної безпеки транспортного підприємства.

Логістичне забезпечення має бути спрямоване на увесь транспортний цикл – від планування до реалізації транспортних послуг, включаючи супутні функції, зокрема економічну безпеку. Необхідною умовою реалізації логістичного забезпечення є логістизація транспортної діяльності – це означає, що транспортні послуги необхідно розглядати з позиції потокової концепції, тобто сукупності потоків – фінансових, матеріальних, трудових, інформаційних. Таким чином, логістичне забезпе-

чення економічної безпеки передбачає оптимізацію потокових процесів у системі економічної безпеки транспортного підприємства.

На показники економічної безпеки великий вплив мають партнерські відносини між транспортним підприємством, посередниками і споживачами в процесі логістичного сервісу. Рівень надійності відносин підприємства з контрагентами впливає на кінцеві фінансові результати діяльності транспортних підприємств, оскільки надійність контрагентів дозволяє не тільки задовольнити вимоги підприємства (якість послуг, запланований обсяг перевезень та рівень цін, рівень сервісу, вчасність доставки, схоронність вантажу та ін.), а й підвищити рівень прибутку.

У сучасних умовах господарювання транспортних підприємств стан взаєморозрахунків з дебіторами і кредиторами формує вхідні та вихідні фінансові потоки підприємства, накопичує розмір податків, зборів і впливає на його кінцеві фінансові результати.

Логістичне забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств дозволить підвищити надійність його взаємодії в економічній діяльності з постачальниками, посередниками, споживачами за рахунок системного управління та постійного моніторингу за появою непередбачених змін в умовах взаємодії із підприємством. Важливою ознакою надійності взаємин підприємства з його контрагентами виступає мінімізація ризикованих операцій на основі оцінки:

- якості управління вантажо- та пасажиропотоками;
- надійності постачальників палива та матеріалів;
- платоспроможності споживачів;
- надійності інформації.

Від надійності залежать економічна безпека логістичної системи, її економічність, конкурентоспроможність, а також здатність до виживання конкретних компонентів системи – компаній, включених в логістичну систему. Безвідмовність частин логістичного ланцюга і системи в цілому характеризує відповідний рівень управління, його ключових функцій (планування, організація, мотивація, контроль), а також функцій, пов'язаних із забезпеченням надійності, управління ризиком, управління помилками, управління знаннями. Ефективні організаційно-функціональні структури («плоскі», інтелектуальні, самонавчаючі), сучасні методи прогнозування та вироблення управлінських рішень, забезпечують бажаний рівень надійності систем, та логістичної, зокрема. При цьому управлінські рішення, зорієнтовані на всю сукупність принципів управління та ключові фактори успіху, реально забезпечують високу якість управління логістичною системою.

Для вироблення ефективних логістичних рішень в управлінні економічною безпекою перевага повинна віддаватися активним методам оцінки та аналізу, таким, як метод конкретних ситуацій, розігрування ролей, рольові ігри, ділові ігри з включенням в їх структуру методу мозкового штурму, сценаріїв, методу Парето (причинно-наслідкового аналізу), АВС-аналізу і т.п. Суттєвою складовою процедур вироблення рішень є також відомий метод скорочення витрат за допомогою раціоналізації бізнес-процесів в логістичній системі – функціонально-вартісний аналіз (ФВА). Оскільки ФВА в цілому орієнтований на скорочення витрат і втрат за рахунок забезпечення надійності транспортної логістичної системи – підвищення якості послуг, дотримання термінів доставки, швидкості перевезення, дотримання вимог вантажовласників і пасажирів, то його значення для забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства збільшується. Відмова від послуг з боку того чи іншого стейкхолдера є відмовою у функціонуванні всієї логістичної системи. Такого роду відмови можуть «ввести» логістичну систему в режим небезпечного функціонування (ризик).

Оцінка надійності постачальників може бути проведена за системою логістичних критеріїв експертним та індексними методами або методом попарних порівнянь. Експертний метод є найбільш розповсюдженим у практиці оцінки. Якість його результатів залежить від досвіду експертів та правильності визначення вагомості критеріїв. Індексний метод базується на попередньому досвіді роботи із декількома постачальниками і вибору найкращого на основі результатів цієї роботи. Цей метод більш об'єктивний, але займає більше часу. Метод попарних порівнянь дозволяє враховувати реальну ситуацію для узгодження різних проблем шляхом визначення пріоритетів. Крім того, метод дає можливість урахувати «людський фактор», що є найважливішою його перевагою у підвищенні рівня економічної безпеки транспортного підприємства.

Оцінку платоспроможності споживачів як одного з напрямів забезпечення економічної безпеки підприємства доцільно проводити інтегральним графічним методом [1]. Він базується на взаємопов'язаній оцінці трьох рівнів платоспроможності, це коефіцієнти абсолютної платоспроможності, проміжного і загального покриття та середнього строку погашення кредиторської заборгованості. Метод дозволяє визначити якісний стан підприємства та враховує баланс між термінами обороту дебіторської і кредиторської заборгованостей.

Функціонування сучасної транспортної системи неможливе без цілого комплексу інформаційних, телекомунікаційних, нейролінгвістичних технологій, тому принципово важливого значення набувають питання забезпечення інформаційної складової економічної безпеки транспортного підприємства, розробки таких інноваційних технологій, систем, способів, моделей, інструментів інформаційного захисту, які б змогли забезпечити відповідний рівень економічної безпеки транспортного підприємства у цілому. Застосування нетрадиційних інноваційних методик і технологій, методів і засобів захисту від різного виду погроз, і в першу чергу несанкціонованого доступу до інформації дозволить забезпечити інформаційні потоки надійним захистом, що є необхідною умовою для стійкого функціонування транспортної логістичної системи.

Для підвищення конкурентоспроможності транспортного підприємства, зміцнення іміджу та забезпечення економічної безпеки необхідно забезпечити ефективне використання сучасного інструментарію інформаційної логістики – електронізацію міжтранспортного документообігу, електронного логістичного супроводу, узгодженого введення даних, інтерактивної застрахованої взаємодії учасників логістичного ланцюга з використанням апаратури супутникової навігації для стеження і превентивних заходів, інтегрованого управління логістичними ризиками на основі взаємного страхування і саморегулювання тощо.

Сьогодні, під впливом глобалізації, значно збільшилися швидкості матеріальних, фінансових та інформаційних потоків. Необхідність в інтеграції відчувають і комерційні організації і підприємства приватного сектору. Таким чином, збільшується потреба у застосуванні логістичного підходу в усієї системи доставки вантажу або перевезення пасажирів, якій враховує критерій безпеки. Для транспортного підприємства це забезпечить якість управління вантажо- та пасажиропотоками, так як в управлінні системою доставки теж працює теорія обмежень систем Е. Голдратта – система доставки надійна рівно настільки, наскільки надійна її найслабша ланка [2]. Тому потрібно проводити моніторинг рівня економічної безпеки окремих ланок у системі постачання: діяльність постачальників, дистриб'юторів, транспортних компаній, виробників, оптових та роздрібних продавців та ін. Аналіз всіх інформаційних, фінансових операцій і операцій, які виконуються з матеріаль-

ним потоком, повинен проводитися логістом підприємства, який є відповідальним за отримання вантажу споживачем відповідно до контракту купівлі-продажу.

Необхідно відзначити, що в залежності від умов контракту купівлі-продажу на початковому етапі керуючий вплив може забезпечувати логіст постачальника, а логіст підприємства-отримувача буде лише контролювати виконання умов поставок з точки зору комплектності, точності часу доставки і т.д. Однак у кожному разі логіст фокусної компанії (центральної в даної логістичної системі) охоплює весь комплекс операцій від зародження матеріального потоку у постачальника до отримання його споживачем, прагнучи забезпечити рівномірний і безперервний рух матеріалів і продуктів, починаючи від джерел і закінчуючи споживачами своєї продукції.

Для організації логістичного забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства необхідно проводити ряд заходів:

- розробляти плани щодо вдосконалення системи доставки вантажів та пасажирів і надання послуг;
- визначати цілі для бенчмаркінгу (впровадження в практику роботи організації технологій, стандартів і методів роботи кращих організацій-аналогів);
- виробляти нову стратегію роботи, яка враховує вимоги економічної безпеки;
- поліпшувати управлінську структуру та якість управлінських рішень.

До роботи необхідно залучати досвідчений персонал; для оцінки ризиків використовувати структурований підхід, що отримав назву «аналіз ризику», який включає в себе власне оцінку ризику, управління ризиком, обмін інформацією та судженнями в процесі роботи; посилювати вимоги з інформаційної безпеки. Для забезпечення економічної безпеки використовуються системи виявлення вторгнення, відбувається передислокація інформаційних систем, ізолювання локальної мережі від Інтернету, перевіряється звітність партнерів; затверджується план безперервності бізнесу.

У співпраці з логістичними організаціями визначаються основні методи і засоби збереження працездатності системи надання транспортних послуг при виникненні різних аварійних ситуацій, а також порядок робіт з відновлення процесів обробки інформації у разі порушення працездатності ланцюга і всіх його компонентів; проектується взаємодія логістичних систем взаємопов'язаних підприємств у ланцюгу поставок. При підтримці урядових та інших організацій впроваджується система вимог і стандартів, сумісних інформаційних технологій і засобів автоматичної ідентифікації, єдиних для всіх учасників логістичного ланцюга.

Транспортних компаній, які досягли найвищого рівня безпеки, поки ще порівняно мало. Грунтуючись на міжнародному досвіді можна визначити, що їх відрізняє використання логістичних технологій [3]: наявність інтегрованого ланцюга поставок, принципово нова стратегія управління процесами безпеки в рамках функціонування стійкої стратегічної моделі логістичної системи, яка розроблена з урахуванням об'єктивного аналізу допущених помилок; регулярний моніторинг стану системи надання транспортних послуг, комплексне моделювання сценаріїв розвитку, що призводять до зниження витрат, збільшення оборотного капіталу і коефіцієнту корисної дії логістичної системи; наявність центру управління надзвичайними ситуаціями, що займається попередженням та ліквідацією кризових ситуацій на будь-якому з ділянок ланцюга, а також розробкою антикризових заходів і планів розвитку в середньостроковій і довгостроковій перспективі; регулярно проводиться ретроспективний аналіз витрат і втрат, яких вдалося запобігти для оцінки заходів у сфері безпеки.

Висновки і пропозиції. Дослідження основних проблем та перспектив розвитку діяльності транспортних підприємств щодо забезпечення економічної безпеки дозволяє зробити висновок, що одним з нових сучасних інструментів її забезпечення

може виступати логістичний сервіс. Логістичні методи управління економічною безпекою дозволять підвищити її рівень за рахунок системного управління та постійного моніторингу за появою непередбачених змін в умовах взаємодії підприємства із контрагентами транспортної логістичної системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Лігоненко Л. О.* Анткризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та інструментарій. [Монографія] /Л.О. Лігоненко. – К. : КНТЕУ, 2001. – 580 с.
2. *Элияху М.* Голдратт Цель: процесс непрерывного совершенствования –англ. The Goal: A Process of Ongoing Improvement. / Элияху М. Голдратт, Джефф Кокс – Минск: Попурри, 2009. – 496 с.
3. *Охрана.* Интернет-газета по безопасности. [Электронный ресурс] – режим доступа: http://охрана.ru/publisher_234_54204

REFERENCES

1. Ligonenko L. O. *Antikrizove upravlinnya pidpriemstvom: teoretiko-metodologichni zasadi ta praktichniy instrumentariy: monografiya* [Crisis management now: theoretical and methodological principles and tools] / L. O. Ligonenko. – K. :KNTEU, 2001. – 580 s
2. Eliyakhu M. Goldratt Dzheff Koks *Tsel: protsess nepreryvnogo sovershenstvovaniya* [Purpose: The process of continuous improvement] = angl. The Goal: A Process of Ongoing Improvement. – Minsk: Popurri, 2009. – 496 s.
3. *Okhrana.* [Protection] Internet-gazeta po bezopasnosti. [Elektronnyy resurs] – rezhim dostupa: http://охрана.ru/publisher_234_54204